

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 18. ФЕБРУАРА 1896.

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 26.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

од ЈОВАНА ТОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Прошло је већ лето, улазило се и у јесен а о позоришту нико ни речи. Љути и мили стар, ћути и управитељ.

Најзад промени се влада. За министра просвете дође стари председник одбора, вредни и добри *Филип Христић*. Он одмах састави комисију, која ће се саветовати, како да позориште опет проради. За председника тој комисији постави пређашњег министра Стојана Новаковића, а за чланове Милана А. Симића, Ђорђа С. Симића, Матију Бана, Милана Кујунџића, Милорада П. Шапчанина и мене. У седницу буде позван и управитељ новосадског позоришта Антоније Хаџић, јер беше писрла мисао о спојењу новосадске и београдске позоришне дружине, па да се дају представе напримење у Београду и већим српским местима у Аустрији.

На столу су лежала сва акта о позоришној кризи, донесена из архиве министарства просвете. Премећући те хартије, напијем и на мој мемоар, што сам га летос министру поднео. Министар га је запста прочитao; о том сам се уверио из примедаба, које су биле министровом руком написане са стране уза сваку моју тачку, као неки контраразлози. Само је штета и несрећа, што је министар, како у свачему, тако и у овој ствари био тако савршено уверен о својој непогрешивости, да није нашао за нужно, да ми те своје „контраразлоге“ бар форме ради и саопшти, живећи, наравно, у тој обмани, да се на њих и не може напита више одговорити.

Предлог, да се обе дружине споје, у начелу није написао ни на какав отпор. Нарочито су га заступали Новаковић и његов шурак Кујунџић; јер би то спојење било најбржи начин, да се што пре „замажу“ оне пукотине,

које је Новаковићева „енергична“ наредба 10. јунија у позоришту начинила. Њима је главно било, само да се може што пре казати: „Па, ето, у позоришту се опет представља. Шта ви чете толико на министра?“

Али кад се почело већати о томе, како да се пзвриши то спојење, одмах се појаве два мишљења. А. Хаџић изјави, сасвим коректно, да у случају спојења треба да уђе новосадска дружина цела у ту нову комбиновану дружину. Ја сам то исто тражио и за београдску, и тиме изазвао саркастични комплимент председников, да сам „*Филантро*“.

После дуге дебате пропаднем с мојим предлогом. Већина комисије одлучи, да се новосадска дружина прими цела, а од београдске само бољи чланови. Срећом ова несретна одлука не буде од министра усвојена, у чему је највећа заслуга Матије Бана, који је одвојио мишљење и о томе писао мемоар поднео министру просвете.

Тако је остало, да се помажемо сами, како можемо.

Сајако окрњеном дружином отпочну представе 7. марта 1874. и трајале су до пред саму објаву рата Турској. Последња представа била је 13. јуна 1876.

Дружина се разије. Многи мушки чланови оду у војничке логоре, где су вршили разне дужности. Од женских: Милка Грбурова и Милева Рашића (сад Радуловићка) оду у војничке болнице за болничарке. Дружина се разијла; али позориште није било затворено. Ондашњи министар (Васильевић) и ондашња позоришна управа (у којој смо били ја, Јован Божковић и Милорад П. Шапчанин) показали су делом, да се позориште и у ратно доба —

кад никоме до тога није — може à tout prix одржати, само кад се хоће!

Јопи ми ваља споменути, да је министар Новаковић, с позивом на чл. 8. позоришног закона од године 1870. у децембру 1874. (попшто је те године поново постао министар просвете) поставио три лица као *књижевно-уметнички одбор*, и овом одбору одредио такав делокруг, који се никако не даје подвести под онај закон. Јер док чл. 8. закона ставља у дужност томе одбору, да „брала и прегледа дела, која ће је у репортерију, и да управитељу по потреби даје своје мишљење и оцену, „кад би се за што упитао“, дакле га сматра као чисто консултативно тело, потчињено управитељу; — дотле га министар авансује за контролно административно тело, које већа и решава о свима најважнијим питањима, и

чије су одлуке обавезне за управитеља. Овај је одбор почeo радити од 1874., и, колико знам, овај његов незаконити делокруг још није укупнут.

Од 7. марта 1864. до 13. јуна 1876. имао сам и да се бочим с тим одбором, који се био већ издигао и над самим управитељем; и да замењујем управитеља, који се сваки час поболевао (а најпосле у октобру 1875. без икакве замене премештен био у управу фондова). А у јануару 1875. разболи се и Бачвански, и ради лечења очију оде у Беч, откуда се 1880. вратио као на оба ока слеп. Тако сам опет био срећан, да вршим *три дужности место једне*, а у књижевно-уметничком одбору да имам *три господара и контролора место три помоћника!*

(Наставиће се).

И И С Т И К И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Нервозне жене.“ Комедија у 3 чина, написали Ернест Блум и Раул Тоше, превела Станка Ђ. Глишићева.)

Та врло вешто израђена комедија француска, која је и лане, кад се први пут давала, па и сад неизекидно на смеј наводила нашу публику, прешла је преко наше позорнице 13. фебруара о. г. по други пут. Та представа била је овом приликом у сваком погледу „ванредна“. Олуја је за цело време представе „ванредно“ беснила, као да се била помамила, кров од позорнице однела, све прозоре на позоришној згради полунала, тако, да се од силне хуке, буке и хал-буке, од неизекидног ујања, хукања и зујања једва могло разабрати, шта се говори на позорници, на коју је сувише још сваки час бесни ветар по који цреп с крова доносио и бацао. Та представа била је „ванредна“ и за то, што је публику у позоришту скопао био страх и трепет, када се проное глас, да се у суседној кући близу позоришта ватра појавила, па кад се и у самом позоришту чуло, како са торовија суседне варошке куће звони звоно на ватру. Све је било „ванредно“ тога вечера, па „ванредна“ беше и игра наших глумача,

који се нису дали заплашити ни од олује ни од ватре, него су тако живо, тако „ванредно“ лепо играли, као да их се не тиче цео свет, осим оног њиховог света на даскама. Тој „ванредној“ присебности духа наших глумача коже се приписати, што публику није спопала паника, која је после лако могла бити узроком каквој великој несрећи.

Представаје у пркос свему томе, као што реко-смо, испала „ванредно“ добро, тако добро, да већ боље и лепше не може бити. Сви глумци, који су у том комаду играли, изазвали су опште допадање у публике, која је пљескањем и повлађивањем пратила цео приказ им. Тако исто одликовала је публика тапшањем и изазивом женски глумачки свет, који је у том комаду посла имао. Нарочито се допао као увек г Добриновић, (Шамоазел,) па г. Тодосић, као сплетени и бедести шећерица Шаплу. Допала се особито и г. Ј. Вешићева, којој за чудо добро полазе за руком прикази безочних и брбљавих жена, само бисмо јој саветовали, у интересу њеног глумачког напретка, да не говори сувише брзо, јер се више пута не разуме, шта говори, а глумци и глумице нису на позорници за себе, него за публику, која од њих с правом може захтевати, да свако од њих говори јасно и разговетно, како

би им се могла свака реч разумети. У томе би вијало свима нашим глумцима да се угледају у г. Ружића и гђу Ружићку, код којих се не изгуби ни једна реч, коју изговоре на позорници па било то у афекту, било у тихом говору. С.

ПОЗОРИШТЕ.

(Ернесто Роси у Русији.) Ернесто Роси налази се сада у Петрограду, где је приказао: „Лира“, „Отела“, „Смрт Ивана Грозиога“ и „Мекбета“. У Петрограду ће славити и педесетогодишњицу свога глумовања. За ту прилику написала је руска списатељка Лаврењева дело о уметничком раду јубиларовом. Увод за то дело написао је сам Роси, који с великим љубављу говори о Русији, а уједно казује и то, у каквом је неповољном стању драмска уметност сада и Италији. После Петрограда Роси ће давати представе у Кијеву, Одеси и Варшави.

(Нова шпанска драма.) У Мадриду, у позоришту „Teatro Espanol“ постигла је велики успех нова шпанска драма: „Марија де Кармен“, коју је написао Кодина, један од најбољих драмских шпанских писаца. Он узима своје предмете из шпанскога живота и даје им потпуни шпански колорит. Тако и у тој драми му има љубави, много страсти, љубоморства, јунаштва, велико-душности, пожртвованца.

(Србни уметник певач Жарко Савић,) кога и наш овдашњи српски свет с најбоље стране познаје, од летошњег му концерта овде, дичи по Немачкој српско име и баш је недавно опет славио праве тријумфе. Гостовао је наиме у дворском позоришту у Карлсруху као Сарастро у Мозартовој „Zauberflöte“ и мада је пре њега у истој улози онде гостовао бечки дворски басиста Рајхенберг а и још неки припо-знати заступници те струке, ипак је Жарко Савић и код публике и код критике пожијео такав успех, да се може подичити и он и српски народ, из кога је поникао. У листу „Karlsruher Zeitung“ пише Артур Смолијан, одличан познавалац позоришне уметности, о Савићеву гостовању ево ово: „Господин Савић, који је новембра прошле године једаред на нашој дворској по-зорници гостовао и тада певао само прилично неважну партију Валтера Фирста у Росинијеву „Телу“, изашао је сад пред нас са улогом, која нам даје прилике, да оценимо достојно његово уметничко умење. Господин Савић има опсежан,

мек орган, чији нешто лирско-елегиски звук веома симпатично утиче на слушаоца. Што се дакле тиче самога гласа, господин Савић нам се најбоље сматрао од свију басиста, који су у току прошле године гостовали на нашем позоришту. Публика је уживала у његову симпатичном гласу и најсрдачнијим се аплаузом одавала Савићу, попут је отпевао арију: „У овим светим дворима...“. — Друга опет критика вели: „Господин Савић играо је првосвештеника симпатично и с достојанством. Његово се певање добро прилагодило ансамблу. Глас му је опсежан и гибак. Господин Савић је доказао, да и у већој кући, нога што је фрајбуршко градско позориште, може часно да одржи мегдан.“ — С поуздане смо стране извештени, те с искрено радошћу јављамо нашем овдашњем свету, који ужива у лепом уметничком певању, да је Жарко Савић, осокољен лајским својим успехом, намерио и ове године дати овде концерат и то по свој прилици већ у првој половини месеца маја, јер овогодишњи свој концертни турнус почиње 1. маја у Будимпешти.

СИТИЦЕ.

(Увађање оперете у Београду.) У краљевском српском народном позоришту у Београду завешће се, по изричној жељи краљице матере Наталије, оперета. Према тој жељи краљичној управа је већ предузела кораке да анга-жује неколико певачица из Чешке, које би могле лако, као што јављају из Београда, научити језик српски.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У четвртак 22. фебруара (5. марта): „Ри-ђокоса“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ш. Јукачи, превео Ђ. П., музика од Еркла. (Ђа Зорка Теодосијевића, члан кр. српског народног позоришта у Београду, у насловној улози као гост.)

У суботу 24. фебруара (7. марта): „Марија кљиј пуковицје“. Шаљива игра у 3 чина, с певањем, музика од Доницетија (Ђа Зорка Теодосијевића, члан кр. српског народног позоришта у Београду, у насловној улози као гост.)

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРНИШТВО

31. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТВУ.

Ван претплате.

ПРЕДСТАВА ЗА НАРОД С ОБАЉЕНИМ ЦЕНАМА.

У Новоме Саду, у суботу 18. фебруара (1. марта) 1896:

РАДНИЧКА ПОБУНА.

Позоришна пјра у 3 чина, с певањем, написали Е. Сиглигети и А. Балаж, превео и за српску позорницу удеоио Ст. Ђескашев, музика од Д. Јенка. — Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Лазаревић, фабричар	—	Лукић.	Ленка,	—	С. Бакаловићка.
Анастасија, његова жена	—	Д. Ружићка.	Милка,	Бекријевићева кћери	М. Козловићева.
Славко, њихов син	—	Спасић.	Милева,	—	Д. Туцаковићева.
Цвета, њихова кћи	—	З. Ђуришићева.	Веселићка, крчмарница	—	М. Марковићка.
Округлић, спахија	—	Тодосић.	Тона Петровић,	—	Добриновић.
Марија, жена му	—	К. Жикићка.	Сени,	фабрички	Бакаловић.
Чича Мија, ковач у фабрици	—	Ружић.	Франтиш,	радници	Васиљевић.
Перса, његова жена	—	Ј. Добриновићка.	Андија,	—	Жикић.
Лаза Векрље, пропалица	—	Душановић.	Петар,	—	Стефановић.
Бранко, његов син, надзорник	—	—	Начеоник	—	Миловановић.
фабрике	—	Марковић.	Више радника, догађа се у Банату.		

Свирачки збор 70. пешачке пуковније свираче ове комаде: 1. „Ракасовићев марш“, од Шуберта.
— 2. „Сремско коло“, од Шуберта. — 3. „Природа се буди“, од Баха.

У уторак 20. фебруара (1. марта) први пут: „Цезаров тестаменат“. Комедија у 3 чина, написали Адолф Бело и Едмунд Виљтар.

Улазнице могу се добити у књижарп браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после подне у позоришту и после на каси.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижари браће М. Поповића најдуже до 11 сајата пре подне.

Болују: Д. Васиљевићка, М. Николић, Т. Илић, Ђ. Душановићка.

Почетак тачно у 7 $\frac{1}{2}$, свршетак у 10 $\frac{1}{2}$ сахата.